

Vítězslav Nezval:

EDISON

*EDISON
(1927)*

I

*Naše životy jsou truchlivé jak pláč
Jednou k večeru šel z herny mladý hráč
venku sněžilo nad monstrancemi barů
vzduch byl vlhký neboť chýlilo se k jaru
avšak noc se chvěla jako prerie
pod údery hvězdné artilerie
které naslouchali u politých stolů
pijáci nad sklenicemi alkoholů
polonahé ženy v šatě z pávích per
melancholické jako v podvečer*

*Bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti
Vracel jsem se domů přes Most Legií
zpívaje si v duchu malou árii
píják světél nočních bárek na Vltavě*

*z Hradčanského dómu bilo dvanáct právě
půlnoc smrti hvězda mého obzoru
v této vlahé noci z konce únoru*

*Bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti*

*Skláněje se s mostu uviděl jsem stín
sebevrahův stín jenž padal do hlubin
bylo tu však něco těžkého co pláče
byl to stín a smutek hazardního hráče
řekl jsem mu probůh pane co jste zač
odvětil mi smutným hlasem nikdo hráč
bylo tu však něco smutného co mlčí
byl to stín jenž jako šibenice trčí
stín jenž padal s mostu; vykřikl jsem ach!
ne vy nejste hráč! ne vy jste sebevrah!*

*Šli jsme ruku v ruce oba záchráněni
šli jsme ruku v ruce v otevřeném měni
za město kde počínaly Košíře
z dálky mávaly nám noční vějíře
nad kiosky smutku tance alkoholů
šli jsme ruku v ruce nemluvíce spolu
bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti*

*Odemkl jsem dveře rozžal svítiplyn
veda na nocleh svůj pouliční stín
řek' jsem pane pro nás pro oba to stačí
nebylo tu však už stínu po mém hráči
či to byl jen přízrak nebo sebeklam?
stál jsem nad svým každodenním lůžkem sám*

*bylo tu však něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti*

*Usedl jsem za stůl nad kupy svých knih
pozoruje oknem padající sníh
pozoruje vločky jak své věnce vijí
se svou věčně chimérickou nostalgií
píják nezachytitelných odstínů
píják světel potopených do stínů
píják žen jichž poslouchají my a hadi
píják žen jež pochovávají své mládí
píják krutých hazardních a krásných žen
píják rozkoše a zkrvavělých pěn
píják všeho krutého co štve a drtí
píják hrůz a smutku z života i smrti*

*Řekl jsem si zapomeň už na stíny
otvíraje týden staré noviny
kde jsem v pachu novinářské černi tona
uzřel velkou podobiznu Edisona
byl tu jeho nejnovější vynález
seděl v taláru jak středověký kněz
bylo tu však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti*

II

*Naše životy jsou strmé jako vrak
Jednou k večeru se vracel rychlovlak
mezi Kanadou a mezi Michiganem
soutěskami které neznám jejich jménem
po plošině kráčel malý průvodčí
s čapkou nasazenou temně do očí
bylo tu však něco krásného co drtí*

odvaha a radost z života i smrti

*Jeho otec krejčí švec a drvoštěp
kupec s obilím měl chatrč půdu sklep
a věčnou nestálost jež k potulkám nás svádí
zemřel touhou po vlasti a smutkem mládí*

*Tatíku tys věděl co je věčný stesk
dnes je z tebe popel hvězda nebo blesk
tatíku tys věděl že jsou všude hrubci*

*mezi krejčími i mezi dřevorubci
ty jsi poznal co jsou potulky a hlad
chtěl bych umřít jak ty také zdráv a mlád
avšak je tu cosi těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti*

*Nevím kde a máš-li jaký náhrobek
ze tvé krve zbyl tu malý pohrobek
hled' už slabikuje v Kanadě tvé knihy
hled' už těší se jak půjde na dostihy
hled' už čítá slavné životopisy,
encyklopedii staré eposy
hled' už vyrostl hled' čas tak rychle míjí
hled' už nehrá si čta knížky o chemii*

*Já jsem býval také v dětství hrdina
já jsem čítal také knihy Darvina
já jsem si hrál také vážněj' nežli jiní
s kyselinou solnou v malé školní skříní
s burelem a čpavkem s cívkou rumkorfu*

*proč jsem chtěl však být též hráčem na harfu
proč jsem miloval však také kolovrátky
proč jsem si však také hrával na pohádky
z nichž mi zbylo něco těžkého co drtí
smutek stesk a úzkost z života i smrti*

*Tomáši tys nebyl mužem métié
čet jsi "Analysu melancholie"
i tys poznal žalost smutek stesk a lásku
v knížkách v Detroit mezi statisíci svazků
ty jsi míval též o cestách po moři
ve své primitivní laboratoři
kterous připjal k vozům nákladního vlaku
v němž jsi čechral křídla papírových ptáků
Grand Trunk Herald! Velký Věstník ve voze!
Sázíš! Tiskneš! Válka! Srážky! Eroze!
Voláš právě vyšlo! Kupte! Nové zprávy!
Požár v Kanadě a Malý kurýr z Jávy*

*bylo tu však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti*

*Jednou jsi se náhle vrhl pod kola
ani živé duše kolem dokola
a už vlečeš chlapce mezi nárazníky
zachránils mu život vezmi si mé díky*

*Hle jsi v dílně na výrobu obuvi
stroje chrlí oheň jako vesuvy*

co ses navzdychal při každé polobotce

*vím tys zdědil neklid toulavého otce
Touláš se jak nosič z dvorku do dvorku
jednou zklamán odjel jsi do New-Yorku
bloudě v této americké metropoli
byl jsi odhodlán se vrhnout na cokoli
snad hráls tehdy karty mad jsi také pil
snad tam nechals mnoho nejlepších svých sil*

*bylo v tom však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti*

III

*Naše životy jsou bludné jako kruh
Jednou kráčel po New-Yorku dobrodruh
bylo odpoledne s vlhým sluncem v máji
chodec zastavil se mlčky na Broadwayi
před palácem West-Union Telegraf
kde to hučelo jak na rozvodné desce
byl to kamelot a velký vynálezce*

*Tisíc vynálezců udělalo krach
hvězdy nevyšinuly se z věčných drah
pohledťte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce ani energie
je to dobrodružství jako na moři
uzamykati se v laboratoři
pohledťte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce to je alchymie
Malá neděle ach kolik jasných zvonů
malá centrála slyš zvonky telefonů*

*Vaše uši poslouchají milence
defraudanty hovořící o směnce
kalifornské lupiče a noční vrahy
telefonní rozhovory z Velké Prahy*

*Svět si hraje s vaším ušním bubínkem
stáváte se elektrickým pramínkem
fonomotory a mechaničtí ptáci
vzlétají až k hvězdám odkud se k vám vrací
jako k ptáčnickovi z rohu předměstí
hlásajíce vaši slávu z návštějí
spávají pět hodin denně vám to stačí
v tom se podobáte hazardnímu hráči*

*Vždycky znovu žít a mítí mánii
jedenkrát jste uzřel v Pensylvanii
noc a obloukovou lampu u Bakera
pocítil jste smutek tak jako já včera
nad poslední stránkou svého románu
jako akrobat jenž přešel po lanu
jako matka která porodila dítě
jako rybář který vytáh plné sítě
jako milenec po sladké rozkoši
jako z bitev krácející zbrojnoši*

*jako země v poslední den vinobraní
jako hvězda která hasne za svítání
jako člověk náhle ztrativši svůj stín
jako Bůh jenž stvořil růži noc a blín
jako Bůh jenž touží stvořit nová slova*

*jako Bůh jenž musí tvořit vždycky znova
hněta z svého dechu nové kalichy
snášeje se s vodou oblak na líchy*

*bylo v tom však něco krásného co drtí
odvaha a radost z života i smrti*

*Večer na začátku října tentýž rok
sklícen odměřoval jste svůj vážný krok
po laboratoři v slavném Menloparku
uprostřed své korespondence a dárků
toče prsty mlýnek v mění ze zvyku
uhnětl jste maně z vláken uhlíku
ptáka našich nocí s kterým dlouho bdíme
metlu příšer stínů jíž je zaháníme
žhavé poletuchy snivých promenád
anděla nad štítý nároží a vrat
růže restaurantů kaváren a barů
vodotrysky noci ve tmách na bulváru*

*růžence nad mosty velkoměstských řek
aureolu pouličních nevěstek
věnce nad komíny velkých parolodí
slzy které kanou s výšin nad poschodí
nad katafalk města které tlumí je
nad budovy chrámů staré mumie
nad kavárny v nichž jsou plytké duše v dýmu
nad zrcátka vín nad jejich věčnou zimu
nad katafalk města mdlobných výparů
nad mou duši rozladěnou kytaru
na níž jako žebrák světel snů a lásky*

*vyhrávám a pláči proměňuje masky
s vášní truvéra já princ a bludný král
města orgií jež sluje Balmorál
jehož slavnou branou vcházím vždycky ve snu
černým kordonem svých poddaných a vězňů
knížat vražd a hysterických karmaňol
drožek šílenství a opentlených kol
křečovitých vášní při nichž znějí zvony
chimér vzlétajících z ložnic nad balkony
píják krutých hazardních a krásných žen
píják rozkoše a zkrvavělých pěn
píják všeho krutého co štve a drtí
píják hrůz a smutku z života i smrti*

IV

*Naše životy se nikdy nevrací
umíráme v troskách iluminací
jako jepice a jako blesky hromů*

*už se vznáší světla mezi listím stromů
už se chvěje v sněhu elektrický drát
už se blíží doba světlých proménád
už se budou hledat duše pod röntgenem
jako ichthyosauři pod neogenem
už se blíží k ránu zlatá rafie
už jsme svědky kinematografie
už nám budou zaháněti vypínače
strašidelné stíny hazardního hráče
už se nesou výkřiky a tleskání
už se Edison svým hostům uklání*

*Už je zase duše smutná po slavnosti
už jste v pracovně a už tu není hostí*

*kolik vynálezců udělalo krach
hvězdy nevyšinuly se z věčných drah
pohledťte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce ani energie
je to dobrodružství jako na moři
uzamykati se v laboratoři
pohledťte jak tisíc lidí klidně žije
ne to není práce to je poesie*

*Je to úmysl a trochu náhoda
stát se presidentem svého národa
stát se básníkem jenž předhonil vás všechny
stát se skřívánkem jenž ukrad jádro z pecky
býti vždycky šťastným hráčem rulety
být objevitelem sedmé planety*

*Tisíc jablek spadlo na nos zeměkoule
a jen Newton doved těžít ze své boule
tisíc lidí mělo epilepsii
a jen svatý Pavel uzřel hostii
tisíc hluchých lidí bloudí beze jména
a jen v jednom z nich jsme našli Beethovena
tisíc šilenců již táhlo zámořím*

*a jen Nero doved zapáliti Řím
tisíc vynálezů jde k nám za sezonu
jenom jeden z nich však byl ten Edisonův*

*Už zas nespát už zas nemít záruky
už zas pálit vše co přijde do ruky
zuhelňovat jutu opičí srst hole
suché listí palem struny na viole
už zas bloudit ve své staré nevíře
nad bambusem japonského vějíře
běda pane běda je to vějíř lásky
jež jste dostal jednou od neznámé masky
když jste se s ní setkal v mládí na plese
kdo to byl ach pane rozpomeňte se
loučíte se s její vůní na vějíři
už zas pálit vše ach běda už se škvíří
snad to byla jedna z vašich sudiček -
už zas natáhnout si na noc budíček
už zas k retortám už zas být Kolumbusem
už zas pořádati honbu za bambusem
procestovat celou zemi do šíře
za magickým dřevem tvého vějíře
jako muž jenž hledal čtyři zlaté vlasy
jako potápěč za perlou v stínu řasy*

*jako Kristus v tmách na via Apia
jako hledač štěstí v mlhách opia
jako bludný žid na cestách za domovem
jako matka která bloudí za hřbitovem
čekajíc na dětský hlásek záhrobí
jako malomocný ze své choroby
jako poustevník jenž hledá boha v žízni
jako bohové svou smrt když věkem žízni
jako slepý básník vlastní pravou tvář
jako poutník pohled na polární zář*

*jako blázen na den posledního soudu
jako dítě na skřivánka hnětouc hroudu*

*Rozejeli se vám do Brazílie
do Japonska země krásných magnolií
do Havany umřít tam na malárii
jako umírají misionáři
měl jste jistě pane úsměv na tváři
pod bambusovníkem smrti na koníku
už se za vás hlásí dvanáct náhradníků
už si připravují svoje tlumoky
Mac Gowan tam strávil skoro dva roky
dal se směrem k velké řece Amazonce
jejímž tokům není začátku a konce
bil se často s dobrodružstvím o život
na peřeji jejích smrtonosných vod
bil se na nůž s chamtivými zlatokopy
přišed do New-Yorku zmizel beze stopy*

*Jak vás milovat vy cesty bez cíle
vás vy noci trópů sluncem opilý
vás vy světla světel vás vy noci hoře
vás vy světla utonulá na dně moře
vás kdož umírali jste tak vesele
budou z vás teď bambusoví andělé
já vás vzpomínám však kdo to ještě pláče
už zas vyráběti nové vypínače
už zas hroužiti se na dno křivulí
už zas roztáčeti novou vrtuli
hledte stárneme a čas tak rychle miji
už zas hledat prvky k nové alchymii*

*hledíte stárnem je vám osmdesát let
hledíte prapory jak o sokolský slet
vaše ruce bledé jako bílá křída
ne ach ne to není ještě panychida*

*Ještě vidět stále před sebou svůj stín
ještě rozbíratí složky žířavin
ještě se zas kůže rukou znovu drobí
ještě najít přístroj k cestám do zahraničí
ještě zpívati a nemít nikdy klid
ještě magnetku na lidský perisprit
ještě zapomenout na všecko co drtí
na smutek a úzkost z života i smrti*

V

*Naše životy jsou těšivé jak smích
jednou v noci sedě nad kupou svých knih
uviděl jsem náhle v pachu novin tona
sních a velkou podobiznu Edisona
bylo po půlnoci v pozdním únoru
zastihl jsem sama s sebou v hovoru
jako bych se býval opil silným vínem
hovořil jsem se svým nepřítomným stínem*

*Jako refrén zněl tu stále jeden tón
šel jsem po špičkách až k dveřím na balkon
přede mnou se chvělo moře světél v dáli
pod ním lidé ve svých lůžkách dávno spali
avšak noc se chvěla jako prerie
pod údery hvězdné artilerie*

*naslouchal jsem mlčky odbíjení s věží
pozoruje stíny v dálce na nábřeží
stíny sebevrahů pro něž není lék
stíny starých pouličních nevěstek
stíny aut jež porážely stíny pěší
stíny chudáků jež bloudí bez přístřeší
stíny hrbatých na rohu ulice
stíny plné rudých vředů přijice
stíny zabitých jež budou bloudit navždy
kolem stínů svědomí a stínů vraždy
zakuklené stíny v šatech vojáků
stíny láskou přemožených pijáků
stíny světců kteří básníky se stali
stíny těch kdož vždycky marně milovali
lkavé stíny meteorů padlých žen
křehké stíny cizoložných princezen*

*bylo tu však něco krásného co drtí
zapomnění na stesk života i smrti*

*Bud'te krásná bud'te smutná dobrou noc
zářivější meteorů jejichž moc
poznali jsme kdysi v parných nocích světél
reflektory stínů zbavené jak metel
jež nás šlehaly až k horké závratí
na shledanou signály jež nad tratí
lákáte mne do dálek jak dusné růže
na shledanou hvězdy polibky mé duše
otvírající mi lázně v zahradách
temné balzámy a hřebíčkový pach
jízdy na světelných křídlech avionů*

*na shledanou kruté slasti Edisonů
zdroje studnic naft vy slavné rakety
šlechticové země bez etikety
na shledanou hvězdy padající s věží
na shledanou stíny v dálce na nábřeží
stíny času na nějž není žádný lék
sladké stíny stíny snů a vzpomínek
stíny modra nebe v očích krásné ženy
stíny stínů hvězd v zrcadle vodní pěny
stíny citů jež jsou dosud bez jména
stíny prchavé jak noční ozvěna
stíny bledé opalisující pleti
stíny dechu dosud nezrozených dětí
stíny matek modlících se za syny
stíny přeludů po městech ciziny
stíny rozkoší jež ruší spánek vdově
stíny přeludů a touhy po domově*

*Bud'te krásná bud'te krutá dobrý den
krasší meteorů slz a přísah žen
lásko s níž jsme stáli na vrcholku hory
sbírajíce hnízda hvězd a meteory
na shledanou krasší snů a bludiček
už zas natáhnout si na noc budiček
pohled' příteli co lidí klidně žije
ne to není práce to je poezie*

*Už zas trhat ve snách bledé lilie
už zas jíti do kavárny Slávie
už zas srkat každodenní černou kávu
už zas míti stesk a nachýlenou hlavu*

*už zas nespát už zas nemít záruky
už zas pálit vše co přijde do ruky
už zas slyšet tóny tlumeného pláče
už zas mít svůj stín stín hazardního hráče*

*Naše životy jsou jako noc a den
na shledanou hvězdy ptáci ústa žen
na shledanou smrti pod kvetoucím hlohem
na shledanou sbohem na shledanou sbohem
na shledanou dobrou noc a dobrý den
dobrou noc
sladký sen*